

ИНСТИТУТ ЗА УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

14.09.2020 г.

София

ДО

Г-ЖА МАРИЯНА НИКОЛОВА,

**ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ ПО
ИКОНОМИЧЕСКАТА И ДЕМОГРАФСКАТА
ПОЛИТИКА И МИНИСТЪР НА ТУРИЗМА,**

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ
ЗА ТРИСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО**

КОПИЕ

Г-ЖА ДЕНИЦА САЧЕВА,

**МИНИСТЪР НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА
ПОЛИТИКА**

Относно: Коментари на Института за устойчиво икономическо развитие (ИнУИР) върху „Анализ на изпълнението на Постановление № 55 на Министерския съвет от 30 март 2020 г. за определяне на условията и реда за изплащане на компенсации на работодатели с цел запазване на заетостта на работниците и служителите при извънредното положение“ и сравнителен анализ на ИнУИР за ефекта на пандемията COVID-19 и предприетите мерки в защита на заетостта и бизнеса за страните от EU27 и Обединеното кралство

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО НИКОЛОВА,

Институтът за устойчиво икономическо развитие (ИнУИР) се запозна изключително внимателно с предоставените ни документи и особено с Анализ на изпълнението на Постановление № 55 на Министерския съвет от 30 март 2020 г. за определяне на условията и реда за изплащане на компенсации на работодатели с цел

запазване на заетостта на работниците и служителите при извънредното положение, обявено с решение на народното събрание от 13 март 2020 г., или обявената с решение № 325 на министерския съвет от 14 май 2020 г. извънредна епидемична обстановка на територията на Република България (ПМС № 55 от 2020 г. / Постановлението).

Също така благодарим, че ни бяха предоставени допълнително и данните за дневния брой регистрирани безработни за 2019 и 2020 година, както и допълнителната информация по точка 4 от дневния ред на НСТС - средната стойност за компенсация (без осигурителните вноски за сметка на работодателя), която се изплаща на едно лице; сравнение на средната стойност за компенсация спрямо средния осигурителен доход за страната; среднодневен размер на компенсацията (без осигурителните вноски за сметка на работодателя); заключението на МС и МТСП, че средният осигурителен доход на лицата, на които са изплатени компенсация (ако бъде превърнат към пълно работно време), е малко по-нисък от средния за страната.

Ние високо оценяваме стойността на представения документ като източник на информация, както в същинския му текст, така и в представените приложения. Проблемът обаче според нас е в аналитичната част на документа. Без да подценяваме по какъвто и да е начин усилията на експертите, които са работили над него, няма как да не отбележим, че точка 5 - Ефект от изпълнението на ПМС № 55 от 2020 г. върху динамиката на регистрираната безработица в страната и точка 6 – Изводи и обобщения, просто изисква много сериозно допълване.

Аналитичната част на доклада страда от голям дефицит в сравнителен план. Доколкото са правени някакви сравнения, те са правени (епизодично) само за територията на Република България и между отделните отрасли и икономически дейности.

Без каквато и да е враждебност към авторите на анализа, бихме искали да отбележим, че представените в края „Възможности за подобряване процеса на планиране преди и по време на прилагане на подобни мерки за преодоляване на кризи“ са изключително лаконични и с възможно най-общ характер (не бихме ги нарекли дори „рамкови“). Въпреки че не ги отхвърляме, смятаме, че е необходимо над този въпрос да се поработи много повече, и препоръката на ИнУИР е това да стане задължително с участието и на трите страни в трипартитното сътрудничество.

По тези причини ИнУИР смята, че анализът се нуждае от сериозно допълнение точно при оценката на постигнатите резултати, като това може да стане най-вече на база на сравнения с останалите страни от ЕС, като се сравняват процентните данни за ефекта от пандемията COVID-19 върху динамиката на заетостта и някои други показатели, за които ще стане дума по-долу.

Воден от желанието си да допринесе за общата ни работа по оценката на ефективността на предприетите мерки в подкрепа на заетостта и бизнеса у нас, ИнУИР представя своя скромнен принос към липсващите сравнителни анализи в представения ни документ, както и някои изводи и заключения.

Искаме още един път да подчертаем, че ние не искаме да подценяваме нито направеното от правителството и Народното събрание през най-тежките дни на

пандемията, нито пък да negliжираме усилията на експертите, изготвили Анализа на изпълнението на Постановление № 55 на Министерския съвет от 30 март 2020 г.

Ние обаче сме длъжни да обърнем вниманието на правителството, на народните представители и на всички социални партньори върху реалните проблеми, които съпътстват ставащото, тъй като има сериозни индикации за неблагоприятно развитие на протичащите процеси в икономиката и съответно – в сферата на заетостта.

1. Произход на използваните за сравнителен анализ емпирични данни.

Ще започнем с благоприятния факт, че разполагаме с данни, с емпиричен материал, отразяващ въздействието на пандемията върху заетостта и труда точно през месец април 2020 година, който беше съдбоносен за по-нататъшния ход на нещата. Наличните емпирични данни, чийто произход ще бъде подробно описан по-долу, са достоверни и не са натоварени с никакви политически или отраслови пристрастия.

На 9 април 2020 година Eurofound (европейска агенция, трипартитен орган за изследване на качеството на живота, индустриалните отношения и мониторинг на промяната в страните от ЕС, известна още и като „Дъблинската фондация“) стартира електронно социологическо проучване „Живот, работа и COVID-19“ (“Living, working and COVID-19”), което цели да улови най-непосредствените промени по време на пандемията и нейното въздействие. Целта на изследването естествено е била да спомогне за формирането на отговора на кризата в Европейския съюз.

Вече наличните първи резултати от изследването, свързани с работата по време на пандемията, са на наше разположение. Данните покриват широка гама от въпроси, включително статус на заетост, работно време, балансът „семеен живот – служебна кариера“, разпространяването на работата от разстояние (telework) и сигурността на работните места. Изследването е направено, като варират страните, пола и възрастта на респондентите¹.

Поради начина на провеждане на изследването, достоверността на данните за различните страни е все пак различна. Поради високите стандарти на Eurofound, данните за някои страни в отделни случаи са изключени като недостатъчни, което ще се види ясно при изложението по-нататък.

2. Описание на направения сравнителен анализ на база на наличните емпирични данни.

Специално за нуждите на анализа на ефективността на мерките в подкрепа на бизнеса и на заетостта в България, тези емпирични данни дават много сериозни възможности. За осъществяването на този анализ бяха обособени четиринадесет (14) различни варианта на „разрези“ за разглеждане на получените данни по пол, възраст и

¹ Параметрите на изследването и метаданните са както следва: **Работа на терен:** от 9 април 2020 г. до 30 април 2020 г. **Размер на представителната извадка:** 86457 анкетиращи, като 62755 души са отговорили изцяло на въпросниците. **Целевата група** е населението на възраст 18 и над 18 години. **Пространственото покритие** на изследването е върху страните от EU27 и Обединеното кралство. **Начинът на събиране на отговорите на въпросниците** е онлайн, като за достигане до респондентите са използвани методите на разрастване на обхвата в геометрична прогресия (като снежна топка – snowballing) и масова реклама в социалните медии. **Работният документ**, в който са публикувани резултатите е “Living, working and COVID-19: Methodological note of Wave 1”. **Данните са на разположение** под формата на интерактивна карта на адрес: <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>

начин на загубване на работното място – постоянно или временно². Данните са дадени в числен и графичен вид в петнадесет приложения към този анализ, както следва:

Приложение № 1

Таблично представяне на данните за загубените работни места в страните от EU27 и Обединеното кралство, с варирани „разрези“ по пол, възраст и начин на загубване на работното място – постоянно или временно

Приложение № 2 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на пето (5) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 2 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на пето (5) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 3 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 3 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 4 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 4 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 5 а

² Работата по обработката и анализа на емпиричните данни, предоставени от Eurofound, беше извършена от Института за устойчиво икономическо развитие (ИнУИР) по поръчка на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ).

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на трето (3) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 5 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от мъжки пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на трето (3) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 6 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 6 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до над 50 годишна възраст от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 7 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на трето (3) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 7 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на трето (3) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 8 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 8 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 9 а

Диаграма на лицата в ЕС на над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 9 б

Карта на лицата в ЕС на над 50 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно или временно – общо

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 10 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 10 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 11 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 11 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на първо (1) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 12 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст над 50 години от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 12 б

Карта на лицата в ЕС на възраст над 50 години от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си постоянно

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 13 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 13 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 18 до 34 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на седмо (7) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 14 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 14 б

Карта на лицата в ЕС на възраст от 35 до 49 годишна възраст от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на четвърто (4) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 15 а

Диаграма на лицата в ЕС на възраст над 50 години от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на осмо (8) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

Приложение № 15 б

Карта на лицата в ЕС на възраст над 50 години от мъжки и от женски пол, които са загубили работата си временно

България е на осмо (8) място от най-неблагоприятния към най-благоприятния случай.

3. Някои заключения, произтичащи от сравнителния анализ.

От представените сравнителни данни за EU27 и Обединеното кралство може да се даде оценката, че България седи зле в общата картина.

Най-тревожният факт е, че България седи изключително зле по отношение на ПОСТОЯННО работни места. В тази категория България е абсолютен лидер в две от възрастовите групи. Тя е на първо място по постоянно загубени работни места

във възрастовите групи от 18 до 34 години, сумарно за двата пола (*Приложения № 10 а и 10 б*) и от 35 до 50 години, сумарно за двата пола (*Приложения № 11 а и 11 б*).

Малко по-благоприятно е положението при възрастовата група на хората над 50 годишна възраст, сумарно за двата пола, където България е на „по-благоприятното“ четвърто място.

В крайна сметка, когато се говори за цялата съвкупност на мъжете и жените от 18 до над 50 годишна възраст, загубили работата си постоянно, България отново е на първо място.

Тези данни би трябвало да ни обезпокоят много, защото подобно убедително „лидиране“ говори за травматичния характер на станалото. Докато в много други европейски страни се достигат максимуми на мъже и жени, загубили работата си временно, и там България е на малко по-заден план, то точно при постоянно загубените работни места ние водим.

Още по-неприятно е, че ударът е понесен в най-голяма степен от младите и от хората от средната възраст. България по принцип има проблеми с младежката безработица и е един от европейските лидери по така наречените NEETs – младежи, които не учат, не работят и не са обхванати от професионална квалификация. Преди ние имахме известни извинения за това, че сме лидери по NEETs, поради самата тяхна структура, включително и значителния дял на младежи от етническите малцинства, влизащи там. Но сега става дума единствено за изгубени работни места и България е лидер по постоянно загубени работни места в разгара на пандемията, с особен акцент върху младите хора и заетите, които са на средна възраст.

Това положение може дори да стане причина за допълнителна радикализация на обществените настроения с приближаването на края на срока на изплащане на обезщетенията срещу безработица (там, където има такива).

Вижда се също така, че в сравнителен европейски план, ударът който сме понесли и който видимо не е бил особено смекчен от иначе многобройните мерки в подкрепа на бизнеса и на заетостта, е бил толкова силен, че ни изпраща на челна позиция и при генералната съвкупност. **При разглеждане на мъже и жени заедно, на възраст от 18 до над 50 години, загубили работата си и постоянно и временно, България е на пето (5) място от общо 28 държави.** При това става дума за процент, който е много обезпокоителен – 37,4 %. Също така, трябва да се има пред вид, че България се е оказала на пето, а не да речем на трето място, главно поради огромния брой загубили работата си ВРЕМЕННО в Гърция и Кипър, поради колапса на туризма в тези страни.

Пак в сравнителен план можем да се досещаме, че отрасли, в които в други държави хората губят работните си места временно, у нас работните места са загубени за постоянно. **Това също трябва да ни накара още един път да обсъдим и анализираме предприетите мерки в подкрепа на бизнеса и на заетостта.** Те в никакъв случай не са малко, нито пък бихме обвинили правителството в липса на желание да реагира на възникналата ситуация, но, **за съжаление, емпиричните данни за загубата на работни места,** които пък отразяват степента в която редица икономически дейности са изпаднали в беда, „закъсали“ са, **показват, че положителният ефект от мерките не е този, който всички бихме искали.**

Желанието на ИнУИР в никакъв случай не е да сеем песимистични настроения или паника, но сме длъжни да предупредим, че има ясни количествени индикатори, че предприетите мерки не са сработили в достатъчна степен. Ние оценяваме това, че в няколко случая правителството се вслуша в бележките и предложенията на социалните партньори и на различни компетентни експерти, но очевидно е, че това не е било достатъчно, а най-вероятно не е станало и навреме.

Вижда се, че България е изправена пред необходимостта да положи по-големи усилия от по-голямата част от страните от ЕС, за да възстанови щетите, нанесени от пандемията. Тук трябва да се имат предвид и рисковете от повторение на пандемията, от „втора вълна“ с всички трудно прогнозируеми последици от нея. Трябва да се има предвид и видимата заплаха за политическата стабилност, пред която е изправено обществото.

Всичко това изисква много съгласувани действия на държавата (и на изпълнителната, и на законодателната власт), на работодателите и на работниците и служителите, както в лицето на техните организации, така и в личен план, подкрепяни от експертната на всички добронамерени експерти, които биха искали да допринесат за преодоляването на изключително неблагоприятните последици от пандемията COVID-19.

Приложения: Приложения от Приложение № 1 до Приложение № 15.

С УВАЖЕНИЕ,

/п/

ДОЦ. Д-Р ТЕОДОР ДЕЧЕВ,

**ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР НА ИНСТИТУТА
ЗА УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО
РАЗВИТИЕ (ИНУИР)**